

Klimatická změna

ve volebních programech stran a hnutí

TOMÁŠ PROTIVÍNSKÝ¹

Prezentujeme shrnutí současných systémových problémů v ochraně klimatu a přehled, jak se to odrazilo v předvolebních programech stran a hnutí. Navazujeme tím také na video-spot **IDEA Talks pro volby 2025**² a studii IDEA³.

Klíčové problémy a doporučení

- Klimatická změna představuje jedno z největších rizik, kterým lidstvo, včetně české společnosti, čelí. O příčinách dnes není pochyb. Intenzivní spalování fosilních paliv a další lidská činnost postupně mění složení atmosféry a zvyšuje koncentrace skleníkových plynů. První hrubé odhady citlivosti klimatu na změnu koncentrací skleníkových plynů pochází již z 19. století, ale současné klimatické modely jsou mnohem komplexnější a stále se zdokonalují. Modely nezahrnující vliv lidské činnosti na klima, pozorované změny teploty a dalších indikátorů vysvětlit nedokážou. Zahrnutí lidské činnosti do těchto modelů naopak vede k výrazně lepšímu souladu predikcí s empirickými daty.ⁱ
- Již dnes pocítujeme dopady klimatické změny a v budoucnu budou její důsledky pro naše životy, hospodářství i životní prostředí ještě závažnější. Samotná existence klimatické změny vede k nevyhnutelným dodatečným nákladům. Rozhodovat se dá především mezi tím, jaké náklady na snižování emisí vynaložíme dnes a které budeme muset vynaložit v budoucnu na adaptační opatření, obnovu poškozené infrastruktury a ve formě újmy na lidském zdraví. Ačkoli v odhadech budoucích škod panuje poměrně velká nejistota, modely souhrnně potvrzují, že současné snižování emisí vychází namnoze levněji než řešení dopadů klimatické změny v budoucnosti.ⁱⁱ
- Z ekonomického pohledu je klimatická změna důsledkem celoplanetárního tržního selhání způsobeného existencí tzv. *externalit*: ekonomičtí aktéři mohou spalovat fosilní paliva, avšak nemusí hradit náklady způsobených škod. Nejeefektivnějším způsobem jak takové tržní selhání řešit, je zpoplatnění emisí skleníkových plynů. Cenové signály zahrnující náklady způsobených škod totiž poskytují lepší informaci o dopadech jednotlivých aktivit na společnost a ekonomičtí aktéři se mohou na jejich základě lépe, a tedy efektivněji rozhodovat. Evropské emisní povolenky, které zpoplatňují emise skleníkových plynů, jsou proto vhodným a nákladově efektivním nástrojem k řešení klimatické změny. Je však žádoucí posílit ochranné mechanismy pro stabilizaci cen v systému emisních povolenek.

1 Tomáš Protivínský působí v IDEA při CERGE-EI . Přehled reprezentuje pouze názor autora a nepředstavuje oficiální stanovisko Ekonomického ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK (CERGE).

2 „Jak podpořit dekarbonizaci?“ v rámci video-spotů **IDEA pro volby 2025**

3 Studie IDEA 7/2025, Protivínský T., Van Koten, S. (2025). Emisní povolenky: návrh mechanismu bránícímu neúnosnému nárůstu cen .

- Současné technologie umožňují efektivně snižovat emise prostřednictvím energetických úspor, elektrifikace a rozvojem nízkoemisních zdrojů elektřiny. Obnovitelné zdroje mají v Česku velký potenciál, avšak musí být doplněny investicemi do přenosové soustavy a do akumulace energie. Adaptační opatření, která posilují odolnost české krajiny i lidských sídel vůči dopadům klimatické změny, jsou rovněž důležitá, nemohou však plně nahradit úsilí o snížení emisí. Pro zmírnění dopadů klimatické změny je klíčové globální snižování emisí, nikoli jen české či evropské. Česká republika je vyspělá země a naše emise skleníkových plynů přepočtené na osobu jsou dlouhodobě výrazně nad světovým průměrem. Zároveň máme velký podíl na kumulativních historických emisích, které určují současné koncentrace skleníkových plynů v atmosféře. Je těžké naléhat na méně rozvinuté země ve snižování emisí, pokud vyspělé země samy nebudou o snížení vlastních emisí věrohodně usilovat. Strany a hnutí odmítající evropská klimatická opatření by měly nabídnout vlastní důvěryhodné plány snižování emisí.

Ochrana klimatu a související témata ve volebních programech

“Ochrana životního prostředí musí vycházet z reálných potřeb, efektivity a dostupných technologií, nikoliv slepé ideologie. Změny klimatu už probíhají a jejich dopady pocítujeme i v České republice. Receptem hnutí ANO je adaptace, tedy přizpůsobení naší země těmto změnám.” Program [▶](#)

- Program uznává, že změna klimatu probíhá a její dopady pocítujeme již dnes. Upřednostňuje adaptační opatření před snižováním emisí.
- Usiluje o zrušení Zelené dohody pro Evropu (European Green Deal), nechce zavádět systém EU ETS 2 a chce přehodnotit i stávající systém EU ETS. Odmítá i některé další evropské klimatické politiky.
- Klade důraz na adaptační opatření (výstavba vodních nádrží a čističek, využívání dešťové vody, výsadba stromů).
- V energetice podporuje rozvoj jaderných, flexibilních plynových zdrojů a zachování uhelných. Zároveň podporuje i rozvoj obnovitelných zdrojů a energetických úložišť

“Motoristé sobě odmítají boj s klimatem, který je ideologickým konstruktem. Klima se mění v důsledku přirozených cyklů i lidské činnosti, ale snaha o globální ovlivňování klimatu je iluzorní a vede jen k ochuzení obyvatel. Naším cílem je adaptace společnosti i krajiny.” Program [▶](#)

- Program považuje boj s klimatickou změnou za ideologický konstrukt a zpochybňuje lidský vliv na klima.
- Usiluje o adaptaci společnosti i krajiny. Zdůrazňuje potřebu zadržování vody v krajině a roli vodního a lesního hospodářství, avšak usiluje o zohlednění ekonomických i environmentálních zájmů. Klade důraz na dobrovolná opatření.
- V energetice klade důraz na jádro a zachování uhlí, než budou dostupné stabilní nízkoemisní zdroje.
- Odmítá evropská klimatická opatření a chce chránit občany před zelenou ideologií.

Ochrana klimatu a související témata ve volebních programech

 PIRÁTSKÁ STRANA	“Česko, Evropa i svět stojí před obrovskou výzvou, co nejrychleji začít fungovat prakticky bez emisí skleníkových plynů. Náklady případné nečinnosti jsou u změny klimatu násobně větší tomu, co stojí transformace průmyslu, energetiky, dopravy a zemědělství.” Program • Program podporuje snižování emisí a klimatickou změnu považuje také za příležitost. Je nezbytná transformace průmyslu, energetiky, dopravy a zemědělství. Chce podpořit podnikatele, aby dokázali tyto příležitosti v zelené transformaci využít. • Široký důraz klade na ochranu a obnovu přírody (obnova biotopů, zadržování vody v krajině, péče o podzemní vody, podpora ekologického zemědělství). • Emisní povolenky považuje za rozumný nástroj. Chce zavedení pojistky, která ochrání občany před zdražením a navrhuje prostředky z prodeje povolenek rozdělit zpět mezi domácnosti formou klima-bonusu. • V energetice podporuje jaderné i obnovitelné zdroje, dále usiluje o energetickou soběstačnost obcí a o energetické úspory v budovách.
	“Klimatická neutralita je ideologická utopie, která nemá v hospodářské praxi opodstatnění. Nemůžeme akceptovat deindustrializaci Evropy.” Program • Program o klimatické změně hovoří pouze v odmítavém kontextu; ochranu klimatu považuje za ideologickou utopii. • Deklaruje podporu ochrany přírody, avšak neuvádí žádná konkrétní opatření a pouze se negativně vymezuje vůči některým současným opatřením (např. obnovitelné zdroje energie). Adaptačními opatřeními se program nezabývá. • Odmítá Zelenou dohodu pro Evropu (European Green Deal) a usiluje o zrušení systému emisních povolenek. • Usiluje o národní soběstačnost ve výrobě elektřiny, dovozní závislosti u ostatních druhů energií se nevěnuje. Podporuje především jaderné zdroje a chce prodloužit provoz uhelných elektráren nejméně do roku 2050.
	“O přírodu budeme pečovat a rozumně ji využívat bez fanatického aktivismu.” Program • Program se ochranou klimatu a potřebou snižování emisí nezabývá. • Usiluje o změnu evropských klimatických politik (odklad zavedení systému emisních povolenek EU ETS 2; zrušení zákazu prodeje nových spalovacích aut po roce 2035). • V energetice usiluje o energetickou bezpečnost, podporu jádra, plynových zdrojů a energetických úložišť, případně také selektivní podporu obnovitelných zdrojů energie (OZE). • Klade důraz na adaptační opatření (zadržování vody v krajině, protipovodňová opatření, obnova mokřadů a lesů).
ISTAČILO!	“Chceme zrušit systém obchodování emisních povolenek EU ETS i EU ETS II. Místo obchodování s povolenkami chceme daň za znečišťování, která bude předvídatelná a férová ke všem.” “Zařídíme, aby náklady na obnovu životního prostředí nesli znečišťovatelé a ti, kdo na znečišťování životního prostředí nejvíc vydělávají.” Program • Program se ochranou klimatu a potřebou snižování emisí nezabývá. • Odmítá Zelenou dohodu pro Evropu (European Green Deal) a související evropské klimatické politiky; usiluje o zrušení systémů EU ETS 1 i 2 a o zrušení zákazu prodeje nových spalovacích aut po roce 2035. Povolenky chce nahradit daní za znečišťování, aby náklady na ochrany přírody nesli především její poškozovatelé. • Silně podporuje výrobu elektřiny z jádra a ze zemního plynu, chce prodloužit životnost uhelných elektráren. Prosazuje přísnější podmínky pro využívání obnovitelných zdrojů. • Podporuje adaptační opatření (ochranu lesů, zadržování vody v krajině, ochranu měst před vysokými teplotami).

Ochrana klimatu a související témata ve volebních programech

STAROSTOVÉ

„Plnění klimatických cílů prostřednictvím snižování emisí a energetické náročnosti společnosti. Zpracování ročních harmonogramů plnění dílčích opatření v jednotlivých sektorech společnosti a důsledné vyžadování jejich naplňování, včetně výstavby jaderných bloků, rozvoje obnovitelných zdrojů energie a snižování energetické náročnosti průmyslu.“
Program

- Program se věnuje ochraně klimatu a obsahuje mnoho souvisejících opatření.
- Usiluje o snižování emisí v jednotlivých sektorech podle předem stanovených harmonogramů. Na evropské úrovni usiluje o nahrazení emisních povolenek uhlíkovou daní.
- Klade důraz na zdravou krajinu a adaptační opatření (odolné lesy, obnovu vodního režimu, krajinná opatření na podporu biodiverzity).
- V energetice usiluje o posilování přenosové a distribuční soustavy, o rozvoj kapacit pro akumulaci energie a podporuje dostavbu jaderných zdrojů a rozvoj větrných elektráren. Usiluje také o posílení pravomocí a nezávislosti Energetického regulačního úřadu.

Stručné postřehy k programům jednotlivých stran

- Pouze **Piráti** a **STAN** považují klimatickou změnu za hrozbu a usilují o snižování emisí. **ANO** uznává, že klimatická změna probíhá, dává však přednost adaptačním opatřením před snižováním emisí. **SPOLU** ani **Stáčil!** se v programu klimatickou změnou nezabývají. **Motoristé** zpochybňují samotný vliv lidské činnosti na klima a společně s **SPD** považují ochranu klimatu za ideologii.
- Evropská klimatická opatření silně odmítají **Motoristé**, **SPD**, **Stáčil!** i **ANO**, částečně také **SPOLU**. **Piráti** souhlasí s emisními povolenkami, prosazují však silnější pojistky proti vysokým cenám a rozdělení vybraných prostředků zpět mezi domácnosti formou klima-bonusu. **STAN** usiluje o nahrazení emisních povolenek uhlíkovou daní. Zavedení daně za znečišťování podporuje také **Stáčil!**.
- Adaptační opatření podporuje většina stran a hnutí s výjimkou **SPD**, které žádné takové návrhy neuvádí. **Motoristé** kladou důraz na dobrovolnost opatření.

i Viz Tol, R. S. J. (2023). *Climate Economics: Economic analysis of climate, climate change, and climate policy* (3rd vydání). Elgar.

ii Viz např.:

• Moore, F. C., Drupp, M. A., Rising, J., Dietz, S., Rudik, I., & Wagner, G. (2024). Synthesis of evidence yields high social cost of carbon due to structural model variation and uncertainties. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 121(52), e2410733121.

• Tol, R. S. (2023). Social cost of carbon estimates have increased over time. *Nature Climate Change*, 13(6), 532–536.

• Tol, R. S. (2025). Trends and biases in the social cost of carbon. *Annals of the New York Academy of Sciences*.